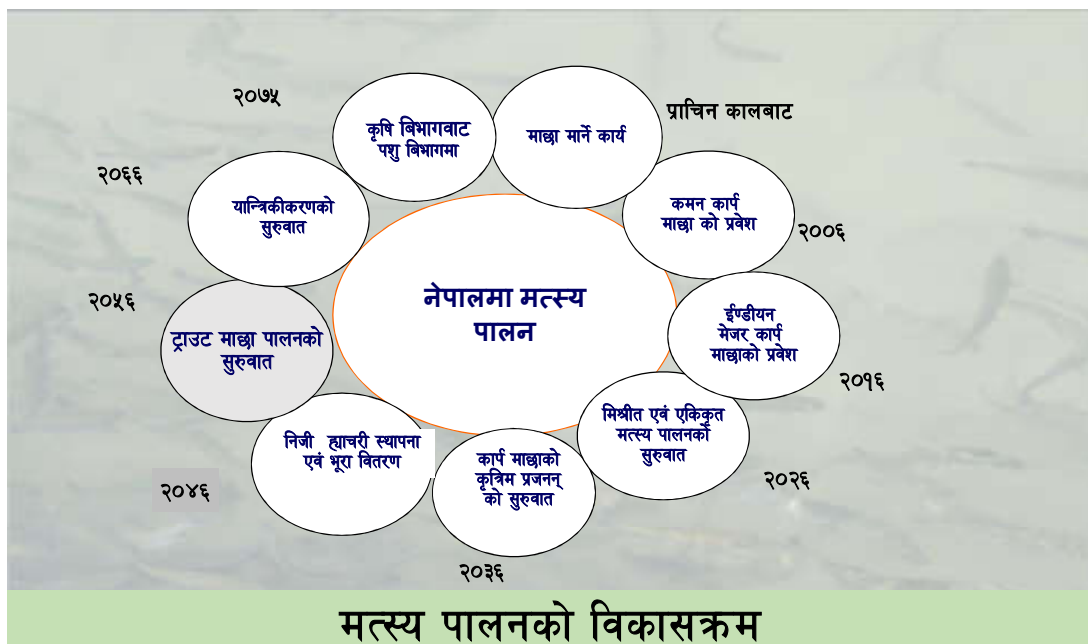

भाग १ परिचय

१.१ मत्स्य विकासको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि

श्री ५ रणबहादुर शाहको शासन कालमा बालाजुमा २२ धारा बनाइ माथिल्लो भागमा पोखरी निर्माण गरी सहर र कत्ले जस्ता स्थानीय माछाको पालन शुरू गरिएको। ठूला भवन तथा दरवारको सौन्दर्य बढाउन रङ्गिन माछा पालन गर्ने र निजीस्तरमा पोखरी बनाइ खाने माछा पालन शुरूवात भएको अनुमान। वि.सं.२००४ मा भारतको मोतीहारी जिल्लाबाट रहु, नैनी, भाकुर जातका ५००० माछाका भुरा आयात गरी आधुनिक मत्स्य पालन कार्यको सुरुवात गरिएको। मत्स्यपालन व्यवसायलाई व्यवस्थित गर्दै एक गाँउ एक उत्पादन तथा फिस मिसन कार्यक्रम समेत संचालनमा ल्याइ मत्स्य उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि गरी मत्स्य विकासको क्षेत्रमा सहयोग पुग्ने गरी कार्यक्रम संचालन गरिएको। त्यस्तै मत्स्य विकासको क्षेत्रमा सहयोग पुऱ्याउन वि.सं. २०७० वाट कृषि तथा पशु विज्ञान अध्ययन संस्थानमा B.Sc. Fisheries/ M.sc. Fisheries को अध्यापन शुरू गरी मत्स्यक्षेत्रमा Specialized manpower विकास गरिएको।

१.२ मत्स्य विकास कार्यक्रम

दूरदृष्टि

- माछा लगायत जलचरहरूको सन्तुलित विकास एवं निर्यात वृद्धि, गुणस्तरीय माछाको आपूर्ति व्यवस्थालाई सहज बनाई जनताको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने।

परिलक्ष्य

- खाद्य, पोषण तथा जीवनस्तरमा सुधाराका लागि माछा लगायतका जलचरहरूको सन्तुलित विकास गरी प्रतिव्यक्ति माछाको उपलब्धता बढाउने।

लक्ष्य

- जलश्रोत एवम् जलीय जीवको समुचित विकास, व्यवस्थापन एवम् उपयोगद्वारा राष्ट्रलाई माछामा आत्मनिर्भर बनाउने।

उद्देश्यहरू(Objective)

- जलीय जैविक विविधता, वातावरण तथा जलचरहरूको संरक्षण, प्रवर्द्धन, व्यवस्थापन एवम् दिगो विकास गरी सन्तुलित उपयोग गर्ने।
- माछा लगायत जलचरहरूको उत्पादन र उत्पादकत्वलाई बढाई व्यवसायीकरणको माध्यमबाट खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा बढावा दिने।
- माछा तथा जलचर सम्बद्ध ऐन, नियम, सांगठनिक संरचना आदिको उपयुक्त व्यवस्था मिलाई मत्स्य क्षेत्रको दिगो विकासका लागि सहज एवम् प्रभावकारी वातावरण सृजना गर्ने।

नीति/रणनीति

- जलीय जैविक विविधता कायम गर्दै वातावरण तथा जलचरहरूको संरक्षण र विकास गरी तिनको सन्तुलित उपयोग गर्ने,
- गैरकानूनी एवं अन्य विनाशक तरिकाले जलीय जीवलाई हानी पुऱ्याउने कार्यलाई रोक्न प्राकृतिक जैविक पद्धति, जलीय जैविक विविधता तथा वासस्थानको संरक्षण गर्ने,
- परम्परागत मछुवारहरू, समुदायहरू एवम् बाँध तथा जलाशयको निर्माणबाट विस्थापित परिवारहरूको हित र अधिकारहरूको संरक्षणमा जोड दिँदै नदी, जलाशय, ताल-तलैया तथा यस्तै अन्य जलक्षेत्रहरूमा सन्तुलित तरिकाले माछापालन गर्ने कार्यको विकासका लागि सह-व्यवस्थापनको वातावरण प्रवर्द्धन गराउने गरी आवश्यक कानूनहरू बनाउने,

- जलचरहरूको उत्पादन र उत्पादकत्व बढाई सामान्य जीविकोपार्जनबाट व्यवसायीकरण तर्फ यसलाई विकसित र परिवर्तित गर्ने,
- मत्स्यपालन व्यवस्थापन सम्बन्धी अधिकारलाई स्थापित गर्ने,
- मत्स्य पर्यटनलाई सहयोग पुऱ्याउन मनोरञ्जनजन्य मत्स्यपालनलाई प्रवर्द्धन गर्ने,
- मत्स्यपालनमा भौगोलिक एवं क्षेत्रीय सन्तुलन कायम गर्ने,
- पोखरी, घोल, ताल-तलैया, रिर्जभवायर, सिमक्षेत्र, सिंचित धानखेत, सिंचाइ नहरहरू लगायतका उपलब्ध जलश्रोतहरूलाई प्रभावकारी उपयोग गर्दै मत्स्यपालनको क्षेत्र विस्तार गर्ने,
- उचित प्रविधिको प्रयोग, असल व्यवस्थापन अभ्यास(Good Management Practice)र गुणस्तरीय उत्पादन सामग्रीहरूको प्रभावकारी उपयोग गर्दै सन्तुलित सघन मत्स्य पालनलाई प्रवर्द्धन गर्ने,
- मत्स्यपालनको विविधिकरणलाई प्रवर्द्धन गर्ने,
- विदेशी प्रजातिका माछाहरू भित्र्याउन, प्रयोग एवम् पालन गर्न प्रशासनिक संयन्त्रलाई सवल बनाउने,
- आयात निर्यात कर, विजुली तथा विद्युतको उपयोग सम्बन्धमा मत्स्यपालनलाई अन्य कृषि कार्यमा जस्तै सहूलियत प्रदान गर्ने,
- वायोसेक्युरिटी तथा जलचरहरूको स्वास्थ्य व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्डहरूको विकास तथा तिनको सशक्तीकरण गर्ने,
- मत्स्य तथा मत्स्य पदार्थहरूमा खाद्य सुरक्षा सुनिश्चित गर्नको लागि पहिचान, प्रमाणीकरण तथा ठम्याउने (Traceability) व्यवस्था मत्स्य पालन तथा मत्स्यकीको हरेक मुख्य श्रृंखलामा लागु गर्ने,
- प्राकृतिक प्रकोप, जलवायु परिवर्तन आदिबाट उत्पन्न हुने समस्याहरूको सामना गर्न मछुवार तथा मत्स्य कृषकहरूको क्षमतालाई अभिवृद्धि गर्ने,
- मत्स्य विकासमा निजी क्षेत्रको लगानीलाई प्रवर्द्धन गर्ने,
- मत्स्यकी तथा मत्स्यपालन परियोजना तथा कार्यक्रमहरू मार्फत महिला तथा युवाहरूको सशक्तीकरण गरिनेछ।
- मत्स्य बजारीकरण प्रणालीलाई विकसित गर्ने,
- मत्स्य क्षेत्रको दिगो विकास एवं सुशासनका लागि उपयुक्त वातावरण सृजना हुने व्यवस्था मिलाउने,
- मत्स्यकी एवं मत्स्य पालनले राष्ट्रिय खाद्य एवं पोषण सुरक्षा तथा राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउन सक्ने क्षेत्रको रूपमा अगाडि बढाउनका लागि जल तथा जमीनको नैसर्गिक उपयोगको अधिकार सुरक्षित गर्ने,

- मत्स्य क्षेत्रको नियमन, ब्यवस्थापन, विकास, अनुसन्धान, प्रसार एवम् शिक्षामा संलग्न सरकारी निकायहरु सुदृढ बनाउने,
- थप आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराएर मत्स्य तथा जलचरपालन सम्बन्धी क्षेत्रसँग सम्बन्धित संस्थाहरुलाई सवल गराइने,
- मत्स्य क्षेत्रका संस्थाहरुको भौतिक सुविधामा विकास गर्नुका साथै मत्स्य विकासका लागि लगानी अभिवृद्धि गर्ने,
- मत्स्य क्षेत्रको नियमन, ब्यवस्थापन, विकास, अनुसन्धान, प्रसार तथा शिक्षामा संलग्न सार्वजनिकनिकायहरुको मानविय क्षमता सुदृढ गर्ने ।

भाग २

मत्स्य विकास कार्यक्रम र अन्तर्गतका निकायहरुको कार्यक्षेत्र एवं संगठनात्मक स्वरूप

२.१ केन्द्रीयमत्स्य प्रवर्द्धन तथा संरक्षण केन्द्र अन्तर्गतका कार्यालयको दरबन्दी विवरण (अध्याबधिक मिति २०७५।०२।१७)

क्र.सं.	पदको नाम	श्रेणी/तह	सेवा	समुह	केन्द्रीय मत्स्यप्रवर्द्धन तथा संरक्षण केन्द्र वालाजु	मत्स्य मानव संसाधन विकास तथाप्रविधि परिक्षण केन्द्र,जनकपुर, धनुषा	'प्राकृतिक जलासय मत्स्यप्रवर्द्धन एवं संरक्षण केन्द्र, मकवानपुर, हेटौडा	मत्स्य शुद्ध नस्ल संरक्षण तथाप्रवर्द्धन श्रोत केन्द्र, भैरहवा,रुपन्देही	जम्मा
१	प्रमुखमत्स्य विकास अधिकृत	रा.प.प्र.प्रा.	कृषि	मत्स्य	१	-	-	-	१
२	बरिष्ठ मत्स्य विकास अधिकृत	रा.प्रा.द्वि.प.	कृषि	मत्स्य	३	१	१	१	६
३	मत्स्य विकास अधिकृत	रा.प्रा.तृ.प.	कृषि	मत्स्य	६	३	२	२	१३
४	कृषि अर्थ विज्ञ	रा.प्रा.तृ.प.	कृषि	एग्री.एको.एण्ड मार्केटिंग	१	-	-	-	१
५	कृषि प्रसार अधिकृत	रा.प्रा.तृ.प.	कृषि	कृषि प्रसार	१	१	-	-	२
६	प्राविधिक सहायक	रा.प्रा.प्र.अनं.प.	कृषि	मत्स्य	४	३	५	३	१५
७	लेखापाल	रा.प्र.प्र.अनं.प.	प्रशासन	लेखा	१	-	-	-	१
८	नायब सुब्बा	रा.प्र.प्र.अनं.प.	प्रशासन	सा.प्र.	१	-	-	-	१

क्र.सं.	पदको नाम	श्रेणी/तह	सेवा	समुह	केन्द्रीय मत्स्यप्रर्वद्धन तथा संरक्षण केन्द्र वालाजु	मत्स्य मानव संसाधन विकास तथाप्रविधि परिक्षण केन्द्र,जनकपुर, धनुषा	'प्राकृतिक जलासय मत्स्यप्रर्वद्धन एवं संरक्षण केन्द्र, मकवानपुर, हेटौडा	मत्स्य शुद्ध नस्ल संरक्षण तथाप्रर्वद्धन श्रोत केन्द्र, भैरहवा,रुपन्देही	जम्मा
९	कम्प्युटर अपरेटर	रा.प्र.प्र.अनं.प.	प्रशासन	सा.प्र./विविध	१	-	-	-	१
१०	सह लेखा पाल	रा.प्र.द्वि.अनं.प.	प्रशासन	लेखा	-	१	१	१	३
११	नायव प्राविधिक सहायक	रा.प्रा.द्वि.अनं.प.	कृषि	मत्स्य	२	१	-	-	३
१२	खरिदार	रा.प्र.द्वि.अनं.प.	प्रशासन	सा.प्र.	१	१	१	१	४
१३	हलुका सवारी चालक	श्रेणी विहिन	इन्जीनियरिङ्ग	मे.ई .	३	२	१	१	७
१४	कार्यालय सहयोगी	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सा.प्र.	३	१०	५	५	२३
	जम्मा				२८	२३	१६	१४	८१

मत्स्य विकासको सङ्घीय सङ्गठन संरचना

नेपाल सरकार

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय

पशु सेवा विभाग

केन्द्रीय मत्स्य प्रवर्द्धन तथा संरक्षण केन्द्र, बालाजु

मत्स्य मानव संशाधन विकास
तथा प्रविधि परिक्षण केन्द्र
जनकपुर, धनुषा

प्राकृतिक जलासय मत्स्य प्रवर्द्धन
एवं संरक्षण केन्द्र
हेटौडा, मकवानपुर

मत्स्य सुद्ध नल्ल संरक्षण तथा
प्रवर्द्धन स्रोत केन्द्र
भैरहवा, रुपन्देही

२.२ केन्द्रीय मत्स्य प्रवर्द्धन तथा संरक्षण केन्द्र

कार्यक्षेत्र:

प्राकृतिक तथा कृत्रिम जलश्रोत क्षेत्रको समुचित व्यवस्थापन गरी माछा लगायत जलचरहरूको उत्पादन र उत्पादकत्वलाई बढाई व्यवसायीकरणको माध्यमबाट खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा योगदान पुऱ्याउन सो सम्बन्धी नीतिगत तथा संरचनागत व्यवस्था, समन्वय, श्रोत साधन र सूचना एवं तथ्याङ्क व्यवस्थापनका लागि कार्यान्वयन गर्ने।

कार्यहरू:

- मत्स्य सम्बन्धी नीति एवं ऐन, नियमहरूको तर्जुमा एवं परिमार्जन गर्न नेतृत्वदायी भुमिका निर्वाह गर्ने, कार्यान्वयन गर्ने गराउने
- मत्स्य सम्बन्धी निर्देशिका, कार्यविधि, नर्मस एवं मापदण्ड तयार एवं परिमार्जन गर्ने,
- मत्स्य विकास कार्यक्रमको दीर्घकालीन, आवधिक र वार्षिक योजना तर्जुमा एवं कार्यक्रम बजेट तयार गर्ने,
- मत्स्य विकास कार्यक्रमहरूको नियमित अनुगमन गर्ने, प्रतिवेदन तयारपारी तालुक निकायमा पठाउने, समस्या विश्लेषण गरी कार्यक्रम कार्यान्वयनमा प्रभावकारीता ल्याउने,
- उपलब्ध वित्तीय, मानवीय एवं भौतिक श्रोत साधन मिलान, परिचालन एवं व्यवस्थापन गर्ने,
- मत्स्य सम्बन्धी तथ्याङ्क र सूचना संकलन, व्यवस्थापन एवं प्रवाह गर्ने,
- कृषि विभाग अन्तर्गतका मत्स्य सम्बन्धी निकाय र जिल्ला कृषि विकास कार्यालयहरूबाट सञ्चालन हुने मत्स्य विकास कार्यक्रमको कार्यक्रम बजेट तर्जुमा सम्बन्धी मार्गदर्शन तयार गरी कार्यान्वयनको लागि उपलब्ध गराउने,
- नेपाल कृषि सेवा अन्तर्गत मत्स्य विकास (फिसरिज) समूह अन्तर्गतका कर्मचारीहरूको व्यक्तिगत विवरण अद्यावधिक गर्ने।
- मत्स्य सम्बन्धी जनशक्ति विकासका लागि स्वदेशी एवं वैदेशिक अध्ययन, तालिम, गोष्ठी, भ्रमण आदिको लागि सम्बन्धित निकायमा माग गर्ने र प्राप्त भएका त्यस्ता अवसरहरूमा आवश्यकता अनुसार मनोनयनका लागि सिफारीश गर्ने,
- मत्स्य सम्बद्ध राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाबीच समन्वय गर्ने, वैदेशिक सहायताका लागि कार्यक्रम/योजना तयार पार्ने र मत्स्य विकास कार्यक्रमको FocalPointसंस्थाको रूपमा कार्यगत जिम्मेवारी बहन गर्ने,
- मत्स्य विकास र अनुसन्धानबीच समन्वय गरी सफल प्रविधिप्रसारणको लागि Technology Package Update गरी सम्बद्ध निकायहरूमा पठाउने,

- प्रत्यक्ष मातहतमा रहेका निकायहरूको प्रशासनिक नियन्त्रण गर्ने,
- मातहतका निकायका कर्मचारीको विवरण अध्यावधिक राख्ने, कर्मचारीको वृत्ति विकासका लागि सिफारिस गर्ने एवं तालुक कार्यालयको नीति निर्देशनहरू कार्यान्वयन गर्ने गराउने।
- मन्त्रालय एवं विभागबाट भएका निर्देशन एवं परिपत्र बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्न

केन्द्रीयमत्स्य प्रवर्द्धन तथा संरक्षण केन्द्र, बालाजु, काठमाडौंको संगठन संरचना

प्रमुख मत्स्य विकास अधिकृत
(रा.प.प्र.प्रा. कृषि/फिसरिज) १

योजना, अनुगमन तथा समन्वयन शाखा

-वरिष्ठ मत्स्य विकास अधिकृत १
-मत्स्य विकास अधिकृत १ -कृषि
अर्थ विज्ञ १ -प्राविधिक सहायक
(कृषि/फिसरिज) १

प्राविधिक शाखा

-वरिष्ठ मत्स्य विकास अधिकृत १
-मत्स्य विकास अधिकृत १-कृषि
प्रसार अधिकृत १
-प्राविधिक सहायक (कृषि/फिसरिज) १

मत्स्य प्रयोगशाला-वरिष्ठ मत्स्य विकास अधिकृत १

-मत्स्य विकास अधिकृत ३ -
प्राविधिक सहायक (कृषि/फिसरिज) २
-ल्याब टेक्निसियन(कृषि/फिसरिज) २

प्रशासन शाखा

-लेखापाल १ -
कम्प्युटर अपरेटर १ -
ना.सु.१, -खरिदार १ -ह.स.चा.३,
-का.स. ३

मत्स्य मानव संसाधन विकास तथा प्रविधि

परिक्षण केन्द्र, जनकपुर, धनुषा -वरिष्ठ मत्स्य
विकास अधिकृत १ -
मत्स्य विकास अधिकृत ३ -
कृषि प्रसार अधिकृत १
- प्राविधिक सहायक (कृषि/फिसरिज) ३
-नायब प्राविधिक सहायक (कृषि/फिसरिज) १
-सह लेखापाल (प्रशासन/लेखा) १
-खरिदार १
- स.चा. २
-का.स. १०

प्राकृतिक जलासय मत्स्य प्रवर्द्धन एवं संरक्षण केन्द्र, मकवानपुर, हेटौडा-

वरिष्ठ मत्स्य विकास अधिकृत १
- मत्स्य विकास अधिकृत २ -
प्राविधिक सहायक (कृषि/फिसरिज) ५
-सह लेखापाल (प्रशासन/लेखा) १-
खरिदार १ -ह.स.चा.१ -का.स. ५

मत्स्य सुदृढ नस्ल संरक्षण तथा प्रवर्द्धन श्रोत केन्द्र, भैरहवा, रुपन्देही -

वरिष्ठ मत्स्य विकास अधिकृत १
- मत्स्य विकास अधिकृत २ - प्राविधिक
सहायक (कृषि/फिसरिज) ३
-सह लेखापाल (प्रशासन/लेखा) १ -
खरिदार १ -ह.स.चा.१ -का.स. ५

कार्य विवरण

केन्द्रिय मत्स्य प्रवर्द्धन तथा संरक्षण केन्द्र का प्रमुख मत्स्य विकास अधिकृतको प्रत्यक्ष मातहतमा रहने गरी माथी उल्लेखित दरबन्दी अनुरूपको कार्य बाँडफाँड विवरण तालिका बमोजिमका ३ वटा शाखाहरूको व्यवस्था गरी तल उल्लेख गरिए अनुसार केन्द्र स्तरमा आन्तरिककार्य बाँडफाँड व्यवस्था गरिएको छ।

प्रमुख मत्स्य विकास अधिकृत

- केन्द्र अन्तर्गतका निकायका कर्मचारीहरूलाई आवश्यक निर्देशन दिने र समन्वय गर्ने।
- केन्द्र अन्तर्गत सञ्चालित कार्यक्रमको योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाउने।
- सञ्चालित कार्यक्रमको सुपरिवेक्षण, अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने।
- मन्त्रालय एवं विभागबाट प्राप्त नीति निर्देशन प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने गराउने।
- मत्स्य विकासको नीति/रणनीति, ऐन नियम र कार्यक्रम तर्जुमाको लागि मन्त्रालय एवं विभागलाई आवश्यक सहयोग गर्ने।
- मन्त्रालय एवं विभाग र विषयगत निकायसँग समन्वय स्थापित गर्ने।
- मत्स्य विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनको क्रममा देखा परेका समस्याहरू र समयानुकूल परिमार्जन गर्नु पर्ने विषयहरूमा माथिल्लो निकायलाई नीतिगत सुझाव पेश गर्ने।
- भे.अ. तथा प.से.वि.के./फार्म/केन्द्र, प्रयोगशाला आदिलाई मत्स्य प्रसार/विकास कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयनको लागि आवश्यक समन्वयन गर्ने।
- योजना शाखा मार्फत अध्ययन/तालिमको लागि सिफारिस भई आएका कर्मचारीहरूको मनोनयनको लागि पशुसेवाविभाग मार्फत कृषि तथा पशुपंछी विकास मन्त्रालयमा सिफारिस गरी पठाउने।

केन्द्रीय मत्स्य प्रवर्द्धन तथा संरक्षण केन्द्रका शाखा तथा सो अन्तर्गतका प्रमुख कार्यहरू

पृष्ठभूमि

मत्स्य पालन, संरक्षण, प्रवर्द्धन, प्राकृतिक जलस्रोत, मत्स्य स्वास्थ्य, भुरा, दाना तथा आवश्यक मापदण्ड, गुणस्तर तथा नियन्त्रण सम्बन्धि कार्य संघीय सरकारको कार्यक्षेत्र अन्तर्गत परेकोले सो सम्बन्धी नीति/ऐन/नियम/कार्यविधि तथा प्राविधिक मापदण्ड निर्धारण गर्न आवश्यक रहेको छ। साथै मत्स्य सम्बन्धी योजना तयार, तथ्यांक संकलन, प्राविधिक सेवादेवा, तालिम, समन्वयन, नियमन एवं राष्ट्रिय एवं अन्तर्राष्ट्रिय निकायहरूसँग समन्वयन गरी मत्स्य क्षेत्रको समग्र विकास गर्न केन्द्रिय मत्स्य प्रवर्द्धन तथा संरक्षण केन्द्रको आवश्यकता रहेको छ।

- मत्स्य सम्बन्धी नीति एवं ऐन, नियमहरूको तर्जुमा एवं परिमार्जन गर्न नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने, कार्यान्वयन गर्ने गराउने
- मत्स्य सम्बन्धी निर्देशिका, कार्यविधि, नर्मस एवं मापदण्ड तयार एवं परिमार्जन गर्ने,
- मत्स्य विकास कार्यक्रमको दीर्घकालीन, आवधिक र वार्षिक योजना तर्जुमा एवं कार्यक्रम बजेट तयार गर्ने,

- मत्स्य विकास कार्यक्रमहरूको नियमित अनुगमन गर्ने, प्रतिवेदन तयार पारी तालुक निकायमा पठाउने, समस्या विश्लेषण गरी कार्यक्रम कार्यान्वयनमा प्रभावकारीता ल्याउने,
- उपलब्ध वित्तीय, मानवीय एवं भौतिक श्रोत साधन मिलान, परिचालन एवं व्यवस्थापन गर्ने,
- मत्स्य सम्बन्धी तथ्याङ्क र सूचना संकलन, व्यवस्थापन एवं प्रवाह गर्ने,
- सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहमा सन्चालन हुने मत्स्य प्रबर्द्धन र संरक्षण सम्बन्धी कार्यमा समन्वय गर्ने।
- नेपाल कृषि सेवा अन्तर्गत मत्स्य विकास समूह अन्तर्गतका कर्मचारीहरूको व्यक्तिगत विवरण (फिसरिज) अद्यावधिक गर्ने।
- मत्स्य सम्बन्धी जनशक्ति विकासका लागि स्वदेशी एवं वैदेशिक अध्ययन, तालिम, गोष्ठी, भ्रमण आदिको लागि सम्बन्धित निकायमा माग गर्ने र प्राप्त भएका त्यस्ता अवसरहरूमा आवश्यकता अनुसार मनोनयनका लागि सिफारीश गर्ने,
- मत्स्य सम्बद्ध राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाबीच समन्वय गर्ने, वैदेशिक सहायताका लागि कार्यक्रम योजना तयार पार्ने र मत्स्य विकास कार्यक्रमको/Focal Point संस्थाको रूपमा कार्यगत जिम्मेवारी बहन गर्ने,
- मत्स्य विकास र अनुसन्धानबीच समन्वय गरी सफल प्रविधि प्रसारणको लागि Technology Package Update गरी सम्बद्ध निकायहरूमा पठाउने,
- प्रत्यक्ष मातहतमा रहेका निकायहरूको प्रशासनिक नियन्त्रण गर्ने,
- मातहतका निकायका कर्मचारीको विवरण अद्यावधिक राख्ने, कर्मचारीको वृत्ति विकासका लागि सिफारीस गर्ने एवं तालुक कार्यालयको नीति निर्देशनहरू कार्यान्वयन गर्ने गराउने।
- मन्त्रालय एवं विभागबाट भएका निर्देशन एवं परिपत्र बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने।

योजना, अनुगमन तथा समन्वयन शाखा

कार्यहरू

१. वार्षिक कार्यक्रम बजेट/तर्जुमा गर्ने ।
२. नीति/ऐननर्म्सहरू/कार्यविधि/नियम//मापदण्ड तयार गर्ने।
३. मत्स्य विकास कार्यक्रमहरूको अनुगमन सम्बन्धी कार्यहरूको वार्षिक कार्य तालिका बनाइ अन्य शाखाहरूसँग समन्वय गरी संचालन गर्ने।
४. मासिक/वार्षिक प्रगति प्रतिवेदनहरू तयार गरी माथि/अष्टमासिक/चौमासिक/ल्लो निकायमा पठाउने ।
५. वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तयार गरी प्रकाशन गर्ने।

६. भ्रमण प्रतिवेदनहरु सङ्कलन तथा अभिलेख व्यवस्थित गरीसुझाव तयार गर्ने।
७. मत्स्य सम्बन्धी आवधिक र दीर्घकालीन योजना तयार गर्ने।
८. कर्मचारीहरुको स्वदेशअध्ययन मनोनयन आदिको तथ/भ्रमण /विदेशको तालिम/्याङ्क अद्यावधिक गरी मनोनयन प्रक्रिया अगाडि बढाउने।
९. सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहमा सन्चालन हुने मत्स्य प्रबर्द्धन र संरक्षण सम्बन्धी कार्यमा समन्वय गर्ने।
१०. मत्स्य सम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तरराष्ट्रिय निकायहरूसंग समन्वय र आवश्यक कार्य गर्ने।
११. स्वीकृत कार्यक्रम अनुसारका पुँजिगत कार्यहरुको रेखदेखअनुगमन तथा प्रगति प्रतिवेदन सम्बन्धि कार्य , गर्ने।
१२. यसमा उल्लेखित बाहेकका शाखासंगसम्बन्धित वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम संचालन गर्ने।
१३. यसका अतिरिक्त कार्यालय प्रमुखको निर्देशन अनुरूप तोकिएका कार्यहरु गर्ने।

प्राविधिक शाखा

कार्यहरु

१. मत्स्य तथ्याङ्क र सूचना संकलन एवंअद्यावधिक गरी आवश्यकता अनुसार प्रकाशनर प्रवाहगर्ने।
२. तालिम, मेला र महोत्सवहरुमा समन्वय गरी आवश्यकता अनुसार सन्चालन गर्ने।
३. मत्स्य सम्बन्धी प्रकाशन एवं विद्युतीय प्रसार सामाग्रीहरुको संकलन र व्यवस्थित गरी पुस्तकालय संचालन गर्ने।
४. केन्द्रको वेबसाईट अद्यावधिक गर्ने।
५. मत्स्य सम्बन्धी बुकलेट मत्स्य/फ्लेक्स/पम्पलेट/पोष्टर/श्रृंखला प्रकाशन र वितरण सम्बन्धी कार्यहरु गर्ने।
६. मत्स्यपालन प्रविधि विस्तारमत्स्यपालनको संभाव्यता अध्ययन/लागत इष्टिमेट एवं सिफारिस गर्ने।
७. प्राकृतिक जलाशयहरुमा मत्स्य पालनव्यवस्थापन सम्बन्धी अध्ययन सर्भेक्षणका कार्यहरु गर्ने।/
८. जल तथा जलीयजीवमा आधारित समुदायको जीविकोपार्जनमा सहयोग सम्बन्धी कार्य एवं कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने।
९. मत्स्य मूल्य श्रृंखला एवं मत्स्य बजार सम्बन्धी कार्यहरु गर्ने।
१०. सेवाग्राहीहरुको दैनिक अभिलेख राखी सो अद्यावधिक गर्ने।
११. मत्स्य पालन र जलीय जीव संरक्षण सम्बन्धी प्राविधिहरु संकलन, अद्यावधिक र आवश्यकता अनुसार मापदण्ड तयार एवं प्रवाह सम्बन्धी कार्य गर्ने।
१२. आफ्नो शाखाको मासिक/चौमासिक/वार्षिक प्रगति प्रतिवेदहरु तयार गरी योजना शाखामा उपलब्ध गराउने।
१३. यसमा उल्लेखित बाहेकका शाखासंगसम्बन्धित वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम संचालन गर्ने।
१४. यसका अतिरिक्त कार्यालय प्रमुखको निर्देशन अनुरूप तोकिएका कार्यहरु गर्ने।

मत्स्य प्रयोगशालाशाखा

कार्यहरू

१. प्रयोगशालाको दैनिक कार्य (विश्लेषण एवं ,पानी रदाना परिक्षण ,रोग परजीवि,मत्स्य स्वास्थ्य) प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्यसंचालनको व्यवस्थापन गर्ने ।
२. माछामा देखा पर्ने रोग परजीविको NACA को मापदण्ड बमोजिम LEVEL २ सम्मको DIAGNOSIS प्रक्रिया अपनाउने ।
३. कार्प जातका मत्स्य बिज उत्पादन तथा बिक्री वितरण गर्ने ।
४. सौन्दर्य माछाको प्रजनन, उत्पादन व्यवस्थापन र बिक्रिवितरण गर्ने ।
५. खाने माछा उत्पादन तथा बिक्री वितरण र पोखरी व्यवस्थापन सम्बन्धी सम्पूर्ण कार्यहरू संचालन गर्ने ।
६. पोखरीह्याचरी र अन्य भौतिक संरचनाहरूको सुरक्षासंरक्षण ए,वं सरसफाई गर्ने गराउने ।
७. गुणस्तरिय उत्पादन सामाग्रिहरूको उचित व्यवस्थापन गर्ने ।
८. प्रयोगशाला शाखाबाट सेवा प्राप्त गर्ने सम्पूर्ण सेवान्राहीहरूको अभिलेख राख्ने ।
९. परिक्षण पोखरीहरूमा प्रविधि परिमार्जन सम्बन्धी सम्पूर्ण कार्यहरू गर्ने ।
१०. मत्स्य पकेट क्षेत्रहरूमा मत्स्य स्वास्थ्य घुम्ती शिविर सन्चालन गर्ने ।
११. मत्स्य रोग र परजीवि सम्बन्धी सर्भे एवं सर्भेलेन्सको कार्यहरू गर्ने ।
१२. मत्स्य स्वास्थ्य आपतकालिन सेवाको सूचना संकलन एव निरिक्षण गरी कार्यक्रम कार्यन्वयन गर्ने ।
१३. मत्स्य पालन व्यवसायमा देखा पर्ने मत्स्य स्वास्थ्य एवं पानीको गुणस्तर सम्बन्धी समस्याहरूको पहिचान गरी सुझाव दिने र सो को अभिलेख तयार गर्ने ।
१४. मत्स्य रोग, परिजिवी नियन्त्रणका लागि प्रयोग हुने औषधी रसायन र अन्य व्यवस्थापकीय परिक्षण एवं सिफारीस गरी कार्यन्वयन गर्ने ।
१५. जलचरहरूको आयात निर्यात स्वास्थ्य ,ढुवानी ,व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड तयार गर्ने ।
१६. मत्स्य दाना उत्पादन गरिरहेका उद्योगहरूबाट उत्पादित दानाको नमुना परिक्षण गरि प्रतिवेदन तयार गर्ने ।
१७. मत्स्य बीज उत्पादन तथा वितरण व्यवस्था मिलाउन र गुणस्तर कायम गर्न आवश्यक मापदण्ड र केन्द्रीय वासलात तयार गर्ने ।

१८. सरकारी स्रोत केन्द्रहरूले बिक्रिवितरण गर्ने माछाका भुराहरूको मापदण्ड पुरा गरे नगरेको अनुगमन गर्ने।
१९. स्थानीय जातकामाछाहरूको सङ्कलन, पहिचान र संरक्षण गर्ने
२०. मत्स्य स्वास्थ्यसंग सम्बन्धी विषयमा विश्व पशु स्वास्थ्य संगठन (OIE) को FOCAL POINT को रूपमा कार्य गर्नुका साथै माग बमोजिम OIEमा प्रतिवेदन पठाउने।
२१. आफ्नो शाखालाई प्राप्त स्रोत साधनहरूको न्यायोचित वितरणको ब्यवस्था मिलाउने।
२२. आफ्नो शाखाको मासिकई उपलब्ध गराउने। वार्षिक प्रगति विवरण तयार गरी योजना शाखाला/चौमासिक/
२३. आफ्नो शाखासंग सम्बन्धित वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार गरी योजना शाखालाई उपलब्ध गराउने।
२४. यसमा उल्लेखित बाहेकका शाखासंग सम्बन्धित वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम संचालन गर्नुका साथै आवश्यकता अनुसार अन्य स्वीकृत कार्यक्रम संचालन गर्न सहयोग गर्ने।
२५. यसका अतिरिक्त कार्यालय प्रमुखको निर्देशन अनुरूप तोकिएका कार्यहरू गर्ने।

प्रशासन शाखा

लेखा फाँटका प्रमुख कार्यहरू

- केन्द्रलाई प्राप्त विनियोजित बजेट ऐन, नियम, नेपाल सरकारको नीति निर्देशन, आर्थिक कार्यविधि ऐन, नियमावली तथा भए गरेका परिपत्रहरूको आधारमा प्रमुख मत्स्य विकास अधिकृतको मातहतमा रही नियमानुसार आर्थिक कारोबार सञ्चालन गर्ने।
- प्रमुख मत्स्य विकास अधिकृतलाई आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी राय सल्लाह दिने।
- बजेट खर्चको हिसाव किताब दुरुस्त राखी ऐन नियमले तोकेको अवधि भित्र सो को प्रतिवेदन एवं विवरणहरू सम्बन्धित निकायमा पठाउने।
- लेखा परिक्षण गराउने।
- बेरुजु फल्टर्यौट सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने।
- यसका अतिरिक्त नियमानुसार अन्य कार्यहरू र प्रमुख मत्स्य विकास अधिकृतको निर्देशन अनुरूपका कार्य गर्नु पर्नेछ।

सामान्य प्रशासन फाँटका प्रमुख कार्यहरू

प्रशासन सम्बन्धी कार्यहरू

- केन्द्रमा प्राप्त चिठीपत्र तथा टिप्पणी फाईलहरू प्रमुख मत्स्य विकास अधिकृत समक्ष पेश गर्ने।
- केन्द्रिय मत्स्य प्रवर्द्धन तथा संरक्षण केन्द्र र मातहतका कार्यालयहरूमा रिक्त रहेको पदहरूको माग आकृति फारम भरी सम्बन्धित निकायमा समयमा नै पठाउने।

- पत्रहरू दर्ता, चलानी गर्ने ।
- फाईलिङ तथा पत्र लेखे आदि कार्य गर्ने ।
- कार्यरत कर्मचारीहरूको व्यक्तिगत विवरण अद्यावधिक गरी राखे ।
- विदा एवं हाजिरी लगायत अन्य प्रशासनिक रेकर्ड दुरुस्त राखे ।
- कार्यालय सहयोगीहरूलाई आवश्यकता अनुसार परिचालन गर्ने गराउने ।
- यसका अतिरिक्त नियमानुसार अन्य कार्यहरू र प्रमुख मत्स्य विकास अधिकृतको निर्देशन अनुरूपका कार्य गर्नु पर्नेछ ।

जिन्सी व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरू

- केन्द्रको जिन्सी सम्बन्धी रेकर्ड अद्यावधिक राखे र केन्द्रमा सर-सफाई, सुरक्षा लगायत अन्य व्यवस्थापन मिलाउने ।
- नियमित रूपमा जिन्सी निरीक्षणको आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।
- नियमानुसार लिलाम सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने ।
- केन्द्रको श्रोत साधनहरूको संरक्षण, मर्मत सम्भार गर्ने गराउने ।
- केन्द्रको लागि आवश्यक सामग्रीहरू खरिद गर्ने, गराउने ।
- केन्द्र अन्तर्गतका निकायहरूको जिन्सी सम्बन्धी अनुगमनमा सहयोग गर्ने ।
- यसका अतिरिक्त नियमानुसार अन्य कार्यहरूप्रमुख मत्स्य विकास अधिकृतको निर्देशन अनुरूपका कार्य गर्नु पर्नेछ ।

२.३ मत्स्य मानव संसाधन विकास तथा प्रविधि परिक्षण केन्द्र, जनकपुर, धनुषा

उद्देश्य :

यस केन्द्रका निम्न अनुसारका उद्देश्यहरू रहेका छन ।

- क) उन्नत नक्षका मत्स्य विज उत्पादन गरि प्रभाव जिल्लाहरूमा बिक्रि वितरण मार्फत कृषक एवं व्यवसायी हरूको आर्थिक अवस्थामा सुधार ल्याउन योगदान पुर्याउने ।
- ख) मत्स्य अनुसन्धान बाट सिफारिस भएका मत्स्यपालन सम्बन्धि आधुनिक प्रविधिहरूलाई परिक्षण गरि उपयुक्त प्रविधि को प्याकेज कृषकहरू समक्ष पुर्याउने ।
- ग) मत्स्य प्राविधिक, व्यवसायी तथा निजि ह्याचरी तथा नर्सरी कर्ताहरूको प्राविधिक दक्षता र क्षमतामा अभिवृद्धि गर्न विभिन्न किसिमका तालिम एवं भ्रमण कार्यक्रमहरू नियमित रूपमा संचालन गर्ने ।
- घ) प्रभाव जिल्लाहरूका मत्स्य तथ्यांक हरू नियमित रूपमा अद्यावधिक गर्ने ।

ड) प्राकृतिक जलाशयहरूको जैविक विविधताको संरक्षणको साथै जलीय वातावरण को संरक्षण र सम्बर्धनमा कार्यमा सहयोग तथा योगदान पुर्याउने ।

केन्द्रको जिम्मेवारी:

- विभिन्न साइजका गुणस्तरिय मत्स्य बिज उत्पादन तथा बिक्रि वितरण गर्ने तथा मत्स्य विकास कार्यक्रममा संलग्न प्राविधिक जनशक्ति को साथै कृषकहरूको प्राविधिक क्षमता तथा दक्षता अभिवृद्धि गर्ने ।
- मत्स्य सम्बन्धी तालिमका लागि पाठ्यक्रम तर्जुमा तथा परिमार्जन गर्ने
- अनुसन्धानबाट सिफारिश मत्स्यपालन प्राविधिको विश्लेषण गर्न परीक्षण कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
- अनुसन्धानबाट सिफारिश मत्स्यपालन प्राविधिको विश्लेषण/प्रमाणीकरण (Technology Analysis/Validation) एवं प्रसार ।
- अनुसन्धानबाट विकसित प्राविधिहरूको सूचि (Inventory) तयार गर्ने
- तालिमको आवश्यकता पहिचान (Training Need Assessment) गर्ने ।
- निजीस्तरमा संचालनमा रहेका मत्स्य बिज उत्पादन केन्द्रहरूको गुण नियन्त्रण व्यवस्थापन ।
- पंगास तथा टिलापियाको बिज उत्पादन लगायतका प्राविधि परिक्षण ।
- परिक्षणबाट प्राप्त प्राविधिको प्याकेजलाई Scaling up गर्ने ।
- साविक कार्यालयको कार्य संचालन गर्ने ।
- मत्स्य रोग, परजिवी, पानीको गुणस्तर, दाना सम्बन्धी विभिन्न परिक्षण संचालन गर्ने ।
- माग र समस्यामा आधारित विषयहरूको प्राविधि विकास गर्न अनुसन्धान निकायलाई पृष्ठपोषण (Feedback) तयार गर्ने
- मत्स्य प्राविधिक तथा कृषक/व्यवसायीको क्षमता अभिवृद्धिका लागि विभिन्न प्रकृतिका सीपमूलक तालिम संचालन ।
- नावितम प्राविधि तथा नया प्रजाति (जस्तै पंगास तथा टिलापिया) को बिज उत्पादन लगायतका प्राविधि परिक्षण ।
- परिक्षणबाट प्राप्त प्राविधिको प्याकेजलाई Scaling up गर्ने ।
- साविक कार्यालयको कार्य संचालन गर्ने ।
- संघ, प्रदेश तथा स्थानिय तहमा कार्यरत मत्स्य प्राविधिक/कृषकहरूको लागि सीपमूलक तालिम पाठ्यक्रम तर्जुमा तथा परिमार्जन ।
- तालिमका लागि कृषक ब्यवसायी तथा संघ सस्थाहरूको माग संकलन गरी सोही आधारमा तालिम संचालन गर्ने ।
- प्रदेश तथा स्थानीय तहमा संचालन हुने तालिममा समन्वय एवं सहजीकरण ।
- भाले माउ माछाबाट विर्य संकलन तथा मत्स्य ह्याचेरीलाई वितरण
- सहज एवं आवश्यकता अनुसार गुणस्तरीय मत्स्य बिज उपलब्ध गराउन क्रायोल्याव संचालन गर्ने
- स्थानीय एवं आर्थिक दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण प्रजातिका माछाहरूको Gene Bank संचालन गर्ने
- मत्स्य ह्याचेरी तथा नर्सरीहरूको नियमित अनुगमन तथा तत्यांक अध्यावधिक गर्ने

२.४ प्राकृतिक जलाशय मत्स्य प्रवर्द्धन एवं संरक्षण केन्द्र, मकवानपुर, हेटौडा

उद्देश्य

क) यस केन्द्रको प्रभावित जिल्लाहरू नारायणी अञ्चलको बारा, पर्सा, रौतहट, मकवानपुर र धादिङ्ग जिल्लाहरूमा मत्स्य पालन कार्यक्रम विस्तार एवं आवश्यक मत्स्य विज जस्तै: ह्याचलिङ्ग, फ्राई तथा फिंगगरलिङ्ग उत्पादन गरी सहितवरले वितरण गर्ने ।

ख) प्राकृतिक जलाशयमा भएका जलचर हरुको संरक्षण गर्न कृषकहरूलाई निश्चित प्रविधिसम्बन्धि ब्यवहारिक तथा सैद्धान्तिक ज्ञान प्रदान गर्न विभिन्न स्तरको तालिमको माध्यम बाट प्रविधिहस्तान्तरण गर्ने ।

ग) कृषकको आवश्यकता अनुसार प्राविधिक सेवा टेवा उपलब्ध गराउने ।

घ) नेपाल सरकारको नीति अनुरूप केन्द्रमा विद्यमान भौतिक सुविधाको समुचित उपयोग गर्न र कर्मचारीहरूको कार्यक्षमता अभिवृद्धि गर्न दोहोरो मार्ग व्यवस्थापन प्रणाली कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

केन्द्रको जिम्मेवारी :

यस केन्द्रको जिम्मेवारीनिम्नबमोजिम रहेको छ :

- प्राकृतिक जलाशयको प्रवर्द्धन एवं संरक्षण
- जैविक विविधता अध्ययन, संरक्षण एवं संवर्द्धन
- स्थानीय माछा लगायतका जलीय जीवहरूको संरक्षण एवं संवर्द्धन
- प्राकृतिक जलाशयहरू (घोल, ताल एवं सिम, रिजर्भ्वार तथा अन्तरप्रदेशीय नदी प्रणाली) हरुको सर्भेक्षण गरी जलीय जैविक विविधता अध्ययन, माछा तथा जलीय जीवहरूको सूची (Inventory) तयार र उक्त जीवहरूको संरक्षण एवं संवर्द्धनका निम्ति कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।
- मत्स्य क्षेत्रमा जीविकोपार्जन गर्ने विपन्न तथा पिछडिएका समुदाय/वर्गलाई प्राकृतिक जलाशयमा सहज पहुँच पुर्याई मत्स्यपालन तथा मत्स्य पर्यटन कार्यक्रमद्वारा आर्थिक-सामाजिक स्थितिको सुदृढिकरण गर्ने ।
- देशभरीका प्राकृतिक जलाशयहरूको रेकड तयार गरि अध्यावधिक गर्ने र मत्स्यपालनको लागी उपयुक्त देखीएका जलाशयको उचित व्यवस्थापन, संरक्षण तथा समुचित सदुपयोग गर्न समुह गठन गरी कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।
- प्राकृतिक जलाशयमा जलीय जैविक विविधता कायम राख्दै प्राकृतिक उत्पादन वृद्धि गर्ने ।
- यस केन्द्रको प्रभावक्षेत्रका जिल्लाहरूमा मत्स्य पालन कार्यक्रम विस्तार एवं कृषकको आवश्यकता अनुसार प्राविधिक सेवा टेवा उपलब्ध गराउने ।
- चिसो पानिमा मत्स्यपालन प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालन
- रेन्बोट्राउट मत्स्य पालनको सम्भाव्यता अध्ययन तथा पालन सिफारिस सम्बन्धि कार्य गर्ने ।
- रेन्बोट्राउट मत्स्यपालन तथा मत्स्य पर्यटन सम्भाव्य स्थल छनौट तथा मत्स्य प्रवर्द्धन कार्य गर्ने ।
- चिसोपानिमा मत्स्यपालन सभावना हुने अन्य मत्स्य प्रजातिको परिक्षण तथा सिफारिश
- कृषको माग एवं आवश्यकता बमोजिम मत्स्य वीज उत्पादन गरी सहज तवरले वितरण गर्ने ।

- प्राकृतिक जलाशय सँग सम्बन्धि कार्य गर्ने अन्य विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी संस्था पहिचान गरी आवश्यक समन्वयन गर्ने।
- वार्षिक कार्यक्रम बमोजिम प्राकृतिक जलाशयहरूको अध्ययन/सर्वेक्षण र संरक्षणको लागि आवश्यक कार्य तालिका तयार गरी उक्त कार्यक्रम संचालन गर्ने।
- प्राकृतिक जलाशयहरूमा मत्स्य पालन संभाव्यता अध्ययन/सर्वेक्षण र संरक्षण सम्बन्धी कार्य गर्ने।
- प्राकृतिक जलाशयबाट प्राप्त हुने माछा तथा जलीय जीवजन्य उत्पादनमा आश्रित समुदायको सामाजिक/आर्थिक पक्षको अध्ययन र उपयुक्त कार्यक्रम निर्धारण गर्ने।
- विपन्न तथा पिछडिएका समुदाय/वर्गलाई प्राकृतिक जलाशयमा सहज पहुँच पुर्याई मत्स्यपालन तथा मत्स्य पर्यटन कार्यक्रमद्वारा आर्थिक-सामाजिक स्थितिको सुदृढिकरण गर्ने।
- देशभरिका प्राकृतिक जलाशयहरूको रेकर्ड तयार गरि अध्यावधिक गर्ने र मत्स्यपालनको लागि उपयुक्त देखीएका जलाशयको उचित व्यवस्थापन, संरक्षण तथा समुचित सदुपयोग गर्न समुह गठन गरी कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने।
- प्राकृतिक जलाशयमा जलीय जैविक विविधता कायम राख्दै प्राकृतिक उत्पादन वृद्धि गर्न आवश्यक कार्यक्रम संचालन गर्ने।
- प्राकृतिक जलाशय र त्यसमा रहेका माछा तथा जलीय जीवहरूको सूची (Inventory) तयार एवं अद्यावधिक गर्ने।
- स्थानीय माछा लगायतका जलीय जीवहरूको संरक्षण एवं संवर्द्धन सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गर्ने।
- प्राकृतिक जलाशयहरूको लिम्नोलोजिकल, बायोलोजिकल तथा सामाजिक आर्थिक सर्वेक्षण गर्ने।
- विपन्न तथा पिछडिएका समुदाय/वर्गको आर्थिक-सामाजिक स्थितिको सुदृढिकरण
- गुणस्तरीय मत्स्य विज उत्पादन तथा बिक्री वितरण
- मत्स्य पालन कार्यक्रम विस्तार तथा प्रविधिक सेवा टेवा
- प्राकृतिक जलाशय र त्यसमा रहेका माछा तथा जलीय जीवहरूको सूची (Inventory) तयार एवं अद्यावधिक
- प्राकृतिक जलाशयका लागि उपयुक्त स्थानीय जातका माछाहरूको प्रजनन गर्ने।
- प्राकृतिक जलाशय सम्बन्धि ऐनहरूको तरजुमा र कार्यान्वयनमा समन्वयन गर्ने।
- स्थानीय जातका माछा हरूको In-situ र Ex-situ संरक्षण सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गर्ने।
- मत्स्य संग्रालय निर्माण गर्न आवश्यक कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने।
- प्राकृतिक जलाशयसँग सम्बन्धी कार्य गर्ने अन्य विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी संस्था पहिचान गरी आवश्यक समन्वयन गर्ने।
- प्राकृतिक जलाशयहरू (नदी, खोला, रिजर्भ्वार, ताल, घोल एवं सीमसार) मा मत्स्य पालन संभाव्यता अध्ययन/सर्वेक्षण सम्बन्धी कानून मापदण्ड र नियमन कार्य
- प्राकृतिक जलाशयमा जलीय जैविक विविधता संरक्षण र उपयोग सम्बन्धी कानून मापदण्ड र नियमन मस्यौदा तयारी कार्य
- प्राकृतिक जलाशयबाट प्राप्त हुने माछा तथा जलीय जीवजन्य उत्पादनमा आश्रित समुदाय (Wetland Based Community) सम्बन्धी कानून, मापदण्ड र नियमन कार्य

२.५ मत्स्य शुद्ध नक्ष संरक्षण तथा प्रवर्द्धन श्रोत केन्द्र, भैरहवा, रुपन्देही

उदेश्यहरु:

१. मत्स्यविजउत्पादनतथा वितरण (ह्याचलिंग , फ्राई, फिगरलिंग)
२. प्रविधि परिमार्जन गर्दै उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिमा क्रियाशील रहने।
३. जनचेतना अभिवृद्धितथा तालिम प्रदान गर्ने।
४. प्राविधिक सेवा टेवा-दिने(उत्पादनकर्ता, ह्याचरीकर्ता , नर्सरीकर्ता)
५. उन्नत नक्षको फ्युचर ब्रुड ट्यागिड गरी सरकारी/निजी तिरका ह्याचरीन/नर्सरी कर्ताहरुलाई उपलब्धगराउने।

केन्द्रको जिम्मेवारी

- शुद्ध नक्षका मत्स्य विज उत्पादन/व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्य ।
- मत्स्य विज उत्पादक/वितरक हरुको राष्ट्रिय तथ्यांक तयारी सम्बन्धि कार्य ।
- प्रादेशिक तथा स्थानीय निकायहरुको मत्स्य उत्पादन/उत्पादकत्व अभिवृद्धिका लागि प्राविधिक सेवा टेवा सम्बन्धि कार्य ।
- पालनका लागि सिफारिस गरिएका माछाका प्रजातिहरुको शुद्ध नक्ष व्यवस्थापन शुद्ध नक्षका मत्स्य विज (Future Brood- भावी माउ) उत्पादन गरी सरकारी मत्स्य फार्म केन्द्र र मापदण्ड पुरा गरेका निजी मत्स्य ह्याचरीकर्ताहरुलाई वितरण
- मत्स्य विज गुण नियन्त्रण व्यवस्थापन
- मत्स्य रोग, मत्स्य दाना र पानीको गुणस्तर व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रयोगशाला सेवा संचालन
- शुद्ध नक्षका मत्स्यका जात/प्रजातिहरु संकलन/एकिकृत गरी बार्षिक रुपमा अभिलेख अध्यावधिक गर्ने।
- भुरा उत्पादनमा प्रयोग गरिदै आएका माउमाछाहरुलाई क्रमिक रुपमा शुद्ध नक्षका माउमाछाद्वारा प्रतिस्थापन गर्दै जाने।
- मत्स्य विज स्वास्थ्य प्रयोगशाला संचालन व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्य
- केन्द्रले उत्पादन गर्ने शुद्ध नक्षका माछाहरु (फिङ्गरलिड) ट्यागिङ्ग गरी मापदण्ड पुरा गरेका निजी ह्याचरीकर्ताहरु तथा सरकारी निकायहरुलाई माउमाछाको रुपमा प्रयोग गर्ने गरी विक्री वितरण गर्ने।
- उन्नत नक्षको भुरा उत्पादन गर्ने ह्याचरी तथा निजी नर्सरीहरुको राष्ट्रिय अभिलेख रुपमा तयार गर्ने।
- उन्नत नक्षको भुरा उत्पादन गर्ने ह्याचरी तथा निजी नर्सरीहरुको अनुगमन र समन्वय गर्ने।
- उन्नत नक्षका माछाहरुको परीक्षण (बृद्धि दर, रोग प्रतिरोधात्मक क्षमता, प्रजनन क्षमता आदि) सम्बन्धी कार्य गर्ने।
- केन्द्रले गर्दै आएको भुरा उत्पादन तथा विक्री वितरण सम्बन्धी कार्यलाई निरन्तरता दिने।
- प्रादेशिक तथा स्थानीय पालिकाहरुको संभाव्यता तथा आवश्यकताको आधारमा मत्स्य विजको प्रक्षेपण गरी राष्ट्रिय बासलात (National Balance Sheet) तयार गर्न सहयोग गर्ने।